

ГОД. XXII.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 5.

УРЕЂУЈЕ А. ХАПИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака с дану представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ОТКРИВАЊЕ СПОМЕН-ПЛОЧЕ ТОШИ ЈОВАНОВИЋУ.

У среду, на цара Константина и царицу Јелену, одржана је заказана прослава отварања спомен-плоче Тоши Јовановићу у Великом Бечкереку.

После св. Божје литургије, приређен је парадос Тоши Јовановићу, о ком је појало Београдско певачко друштво. После парадоса светиће и силасија поштовалаца Тошиних са стране, кренуше се са силном светином кући Тошиној.

Време беше лепо а поход свечан. Нека неописана милина обузимаше свакога, јер подигнути славолуци од Ечанске улице па до куће, а и стаза, посугац цвећем и травом, опомињаше свакога, да је то нека ретка свечаност.

Славолуци беху ружама дивно искићени, а на њима горе Тошине слике са натписима: „Слава драмском великану Тоши Јовановићу“, — „Слава српском уметнику Тоши Јовановићу“. — Кућа беше зеленилом искићена, а око застрте плоче беше ружама искићен венац.

Поход је стигао пред кућу у $12\frac{1}{2}$ сахата, где се, уз појање Београдског певачког друштва, светила водица. После тога држао је „Правдов“ овај говор:

„Драга Браћо, миле Сестре! У овој кућици, међу овим зидовима, пре 52 године заплака Српче мало. Заплака плачем родитељског миља, јер се роди узданица бабова а дика мајчина.“

Као једини нада и наслон старости родитељске, беше оно Српче све до своје 20. године дика само родитеља својих. У 20. години пак, распламтним жаром ђубави према уметности, одао се српској Талији, где је својим ретким даром пажњу њезиних првака на се обратио. Тако дела-

јући на пољу Талије, одсјуну му ретки дар зрацима уметности драмске широм Српства и чу се славозвучни одјек: „То је Тоша Јовановић, српски геније! — Слава му!

Забрујаше гласила јавног признања уметности Тошине, која га уздиже над облацима мучнога рада, те га грејају сунчани зраци уметничке славе, а то га учини драмским великанином.

Српски великан Тоша, делајући 28 година у храму Талије, приугојени за будући нараштај лепу грађу културну, те те ће се многи драматурзи знати око тога позабавити и користити.

При крају 28.-годишњег рада Тошиног, вихор неумитне смрти скрху му генијални дух његов. И, где, сен Тошина поста звездом светилницом музеја уметности српске, која ће у храму Талије, као путевођа, светлити апостолима њезиним у оживљавању дничних нам јунака и славне прошлости наше. — Слава сени Тошиној!

Тоша Јовановић, истина, удаљен беше од нас, но он је делао у кругу прекосавске браће наше, који просвету цене и љубе и сматрају је као људи узвишеног духа. Тошино је дело као један висок камен у културној згради, поред кога ће лепша будућност и хтети и знати достојно потпомагати свако узвишене дело, те да се свестрано развија на срећу и благостање свеколиког нам наред.

Бечкеречани, из ције средине пониче тај српски геније, са чијег обзора засветли српској Талији звезда светилница — Тоша Јовановић, прогоше поносом, да своме великому земљаку одаду достојну почаст, подижући му за обељежје спомен-плочу ову.“

При тим речима застор паде и на белом камену величим златним словима беше урезан натпис:

„У овој кући 1845. године угледао је света драмски великан, Тоса Јовановић, српски уметник.

Одан музи уметности српске делао је 28 година у храму српске Талије, оживљавајући нам јунаке на понос васколиког Српства.

Несравњив уметнички рад учинио га неугасним светилом српског краљевског позоришта у Београду, где се 1893. године и у вечност преселио.

Срби Бечкеречани дајући видљива зна- ка дике и поноса према своме земљаку, подигоше му ову споменицу 1897. године“.

И тиме се свршила свечаност. Бразојавни поздрави стигли су са свију страна Српства. У вече пак беше концерат. С.

ФРИДРИХ МИТЕРВУРЦЕР.

У Бечу је преминуо 13. фебруара ове године Фридрих Митервурцер, члан дворског позоришта бечког.

У њему је изгубила Талија једног од највећих глумаца модерне глумачке игре на позорници. У њему не оплакује само Беч великог уметника, већ сваколика Немачка, а са њоме и цео образовани свет.

Оно, што је уздигло Митервурцера на ону висину, на којој га је славио сав образовани свет, био је његов геније, који је помогао Митервурцеру, да прекине са оним, што је конвенционално и шаблонско на позорници и да поведе глумачку уметност новим путем осталих модерних уметности.

Он је основао нову школу.

Фридрих Митервурцер био је богодани уметник. Он је своју уметност схватио као задатак и позив целог живота свог, а то своје високо појимање позива свога Митервурцер је умео и да очува баш у ово данашње доба, када се и са генијем тера трговина.

Ал' ако је Митервурцер у томе далеко стојао од данашњег времена: он је ипак био скроз модеран, и као човек и као уметник скроз данашњег кова, са нервима и осећајима данашњег човека и у животу и на позорници, а то је значајно у Митервурцера.

У Митервурцеровој души живила је прасила уметничког генија, који је борбом и радом освајао корак по корак оно земљиште, на коме је после развио своју уметност.

Он је био геније, који је умео кроз све неприлике свога живота да се извије и да ипак нађе прави пут. Он је био уметник, који се силом свога генија сам уздигао до врхунца глумачке уметности.

Његов је живот читав низ борбе генија са околином, у којој се његова уметност непрекидно развијала. С тога ћемо овде у кратко споменути главније моменте из живота његова.

Фридрих Митервурцер родио се 16. октобра 1844. у Дражђанима. Године 1864. ступи први пут на позорницу као члан неког путничког друштва.

Тако је започео путнички живот, који је био тумарање из вароши у варош, са једне позорнице на другу, из Хамбурга у Бремен, па онда редом у Берлин, Градац, Липиску, док га у том несталном животу не нанесе пут у Беч, где постане чланом „Бургтеатра.“ Ал' и овде није могао дugo да остане; његов нестални дух требао је промене, те тако напусти ту у оно доба прву светску позорницу. Он оставља Беч, да поврати себи изгубљену слободу.

Ал' сада већ постаје овом немирном духу Немачка малена и јеска. Пут га води из једне државе у другу, па из Европе у Америку, отуд опет натраг у Европу.

Опет долази у Беч и ту постаје 1885. године управитељем познатог „Карлтеатра“. Ал' жеља за слободом и опет му ускомеша несталан дух његов: Митервурцер и опет одлази у бели свет, док тај необуздани дух садањи управитељ „Бургтеатра“

барон Бургхард не предоби за сталног члана „Бургтеатру“.

То је било године 1894. месеца фебруара.

Ал' и то не потраја дуго, јер, ето, и тај уговор разреши сада не виш за слободом жудећи дух Митервурцеров, већ — смрт.

Под утеџајем таквог живота, развио се у Митервурцера модеран светски човек; његов геније добио је тако свестран поглед и познавање модерног човека, и на тим особинама оснивала се она непојмљива свестраност Митервурцерове уметности.

Кад је из великог света потоњи пут

дошао за члана дворског позоришта у Беч: тада се у јеку крхало са старом традиционалном уметношћу на позорници у опште свуда, па и у Бечу. Митервурцерово поновно ступање на „Бургтеатар“ доказало је, да је прелом свршен, да се раскинуло са старом теоријом на даскама, које свет значе, и да је баш специјално на позорници права уметност: истинити осећај и прави живот.

И не само уметнички кругови да су се бавили Митервурцеровом игром, већ маса — народ се поклонио пред том новом откривеном истином, јер је у његовој игри видио свет део свога духа и свога живота.

(Свршиће се.)

ИСТИЋИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Српска народна позоришна дружина у Земуну.) О бављењу наше позоришне дружице у Земуну пишу „Бранику“: „У суботу 3. (15.) маја имали смо правог музичког уживања. Тога дана давала је наша позоришна дружина две шаљиве опере: „Јованчине сватове“ и „Лепу Галатеју“. У тим обема операма певала је насловне улоге гђца Султана Ћијукова, оперска певачица, која је, кад је оно први пут певала код нас, очарала нашу публику и лепом спољашњошћу својом и лепим гласом и лепим, уметничким певањем својим. Публика наша већ је приликом првог излaska te наше уметнице на позорницу зажелела, да је још један пут чује и види, и управа је врло добро урадила, што је тој жељи одговорила и гђцу Ћијукову позвала, да још једа пут развије свој ванредан певачки и уметнички дар пред нама. Нека је хвала управи на том! То је била уједно и претпоследња представа наше позоришта овде код нас у Земуну.“

Српска народна позоришна дружина завршила је низ својих представа у Земуну 7. маја о. г. и одатле је отишла у Ст. Пазово. За време свога бављења у Земуну давала је 37 представа. Заслужила је за то време 5096 фор. 99 н. Мањак је изнео четири стотине и неколико фор., а то није много, кад се узме, да се

дружина морала дуже бавити у Земуну него што се мислило у почетку и да се није могло представљати ни целе наше ни њихове велике недеље. Управа нашег позоришта при поласку изјавила је своју најточију захвалност родољубивој српској земунској публици, која је трајном и издржљивом посетом позоришних представа и на делу сјајно засведочила, да јој заиста на срцу лежи спстанак и напредак нашег позоришта, које је различитим неприликама приморано било у Земуну дуже се бавити, него што је то у почетку одређено било.

(Султана Ћијукова). О тој нашој милој гошћи, која данас излази овде на позорицу први пут, донеле су немачке новине приликом њеног гостовања у Мајнцу, где је и ангажована, веома повољне оцене. У тим оценама вели стручна критика: „да госпођица Султана Ћијукова располаже опсежним, звучним, лепо школованим и тако снажним сопраном, да је на позорници у стању доминирати сваким ансамблом. Па по што поред споменутих врлина има и све остale способности за оне даске, што се називају светом, држимо, да се не ћемо преварати кад кажемо, да је на опери чека лепа будућност. Публика је била очарана и изазивала је уметници више пута и изјављивала јој је своје допадање бурним тапшањем“.

Издаје управа срп. нар. позоришта

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

1. Представа.

У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ.

Ван претплате.

Уз пријатељско суделовање гђе Султане Цијукове, „Српског читаоничког певачког друштва“ и свирачког збора ц. и кр. 70. пешачке пуковније.

У Новом Саду, у понедеоник 2. (14.) јуна 1897:

ПРВИ ПУТ:

ЛЕПА ГАЛАТЕЈА.

Комична митолошка опера у 1 чину, написао Поли Ханрон, музика од Фр. пл. Супе-а.
Редитељ: Добриновић. — Свирачким збором управља: Драгон.

ОСОБЕ:

Галатеја — — — — —	Гђца С. Цијукова.	Мидас — — — — —	Добриновић.
Пигмалион — — — — —	Марковић.	Ганимед — — — — —	Д. Весићева.
Догађа се на Кипру, у радионици Пигмалијоновој.			

Пре тога први пут:

БАНГАЛОЗ.

Шаљива игра у 2 чина. По хуморесци В. Ставенова, написао Милан Св. Николајевић.
Редитељ: Добриновић.

ОСОБЕ:

Валтазар Мелхпор Гашпаровић, творничар хартије	Добриновић.	Душан Бранков, песник Тодосић.
Аница, кћи му — — —	С. Бакаловићка.	Удова Добрињка — — Ђ. Димићка.
Персида, рођака му —	Ј. Весићева.	Јелица, кћи јој — — З. Ђуришићева.
Федор Зарић, нећак му —	Спасић.	Адам, слуга код Гашпа- ровића — — — — — Димић.
Догађа се у мањој престоници. — Време: садашњост.		

У уторак 3. (15.) јуна први пут: „Јованчини сватови“. Комична опера у 1 чину. Написао Каре и Барбје, сложио Виктор Масе, превео Никола Ј. Мариновић. Насловну улогу певаће гђца Султана Цијукова, а суделоваће и „Српско читаоничко певачко друштво“, и свирачки збор ц. и кр. 70. пешачке пуковније. — Пре тога: „Шоља теја“. Шаљива игра у 1 чину, од Нитера, превео Г. Гершић.

Улазнице могу се добити у књижари Браће М. Поповића од 9—12 пре подне, од 3—6 после подне и после на каси у позоришту.

Почетак тачно у 8 сахата у вече.